

Burgemeester Jhr. Louis Rutgers van Rozenburg

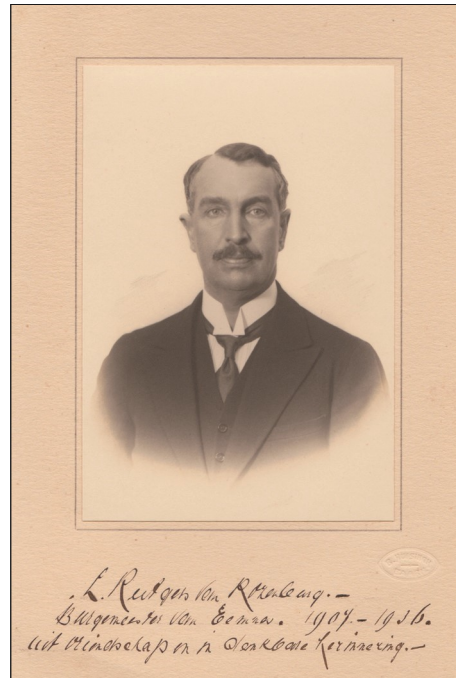
KORTE INTRODUCTIE

JAAP GROENEVELD

De HKE wilde in het kader van de herdenking van de Zuiderzeevloed 1916 ook de rol van burgemeester Rutgers van Rozenburg bij die vloed nader belichten. Daarnaast wilden we achterhalen wat voor mens hij eigenlijk was. Voor het eerste hadden we al een tekst van Harm Boerma die we hierna als tweede bijdrage zullen plaatsen. Contacten met kleinzoon Jhr. Eric Rutgers van Rozenburg leverden in de familie aanwezige herinneringen op, die zijn neef M.J. van der Molen vastlegde. Hierdoor leren we de mens Rutgers van Rozenburg beter kennen.

In die bijdrage komt burgemeester Rutgers van Rozenburg naar voren als iemand die graag in Eemnes verkeerde en hart voor de Eemnessers had in hun noden. Uit oude verhalen is bekend dat hij min of meer bevriend was met Peter Gieskens, die als bijverdienste stroopte. Regelmatig zou hij de familie Rutgers van Rozenburg van paling hebben voorzien en hij kwam er over de vloer.

De algemene achting voor deze burgemeester was groot. Op 28 mei 1907 werd hij geïnstalleerd als burgemeester van Eemnes. Aanvankelijk was hij tevens secretaris. Elke zes jaar werd hij herbenoemd tot hij met ingang van 1 januari 1936 ontslag vroeg. Belangrijke zaken of gebeurtenissen waarmee hij te maken had in deze functies waren onder andere: de aanschaf en inrichting van huis "Bellevue" als gemeentehuis in augustus 1907, de aansluiting op het elektriciteitsnet in 1914, de beperkingen en rantsoenering tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918), de Zuiderzeevloed in 1916, de aanleg van waterleiding in 1925 en de aanleg van de

Burgemeester Jhr. Louis Rutgers van Rozenburg (1877-1966) en zijn vrouw Henriëtte Elisabeth Barones van Hardenbroek van Lockhorst (1881-1977)

nieuwe Rijksweg 1 via de Witte Bergen. Ook heeft hij de algemene malaise van de zogenaamde Crisisjaren (1929-1936) meegemaakt in Eemnes. Tijdens zijn bestuur zijn de eerste polderwegen aangelegd en bestraat, mede als vorm van werkverschaffing.

Zijn rol bij de Zuiderzeevloed komt hier nauwelijks aan bod, zodat we die verdiepen met het artikel van Harm Boerma. Bertus Wouda, die recent zijn boek *Watervluchtelingen, verzorgd én verguisd* over Bunschoten presenteerde is van mening dat Eemnes in februari 1916 door het krachtadig en effectief optreden van burgemeester Rutgers van Rozenburg

meer ellende bespaard is gebleven. Hij heeft dan ook niet voor niets de Watersnoodmedaille ontvangen.

Jhr. Louis Rutgers van Rozenburg Burgervader van Eemnes 1907-1936

M.J. VAN DER MOLEN

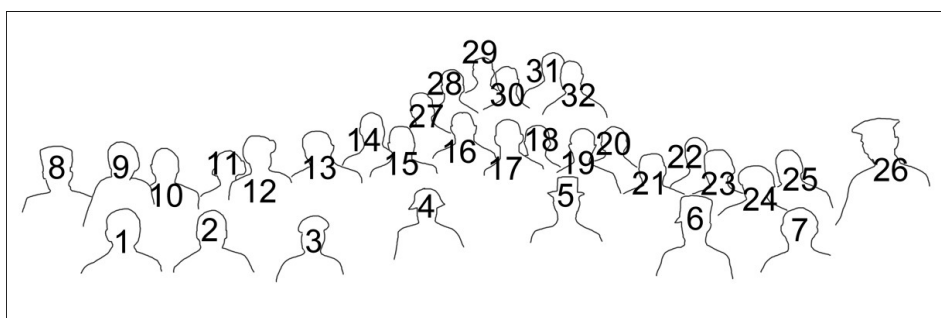
Wij wilden graag weten wat voor persoon Louis Rutgers van Rozenburg (1877-1966) nu eigenlijk was. Hij was burgemeester van Eemnes van 1907 tot en met heel 1935. De auteur van deze tekst, kleinzoon via Louis' dochter Ada, trok veel op met zijn grootvader en heeft zijn herinneringen voor de familie op schrift gesteld. Hij was bereid om enkele herinneringen aan te leveren in verband met onze herdenking van de Zuiderzeevloed van 1916. Van der Molen schrijft:

Hij was al zo lang burgemeester van het dorp, dat de meeste bewoners niet anders wisten. In 1916 had hij een lange nacht, met gevaar voor eigen leven, tussen de bewoners op de dijk gestaan. Gesjouwd met zandzakken om het water tegen te houden, dat Amersfoort al bijna had bereikt. Ze hadden het dorp met zijn vee, weilanden en landbouwgronden kunnen redden en daar ging het hem om. Het was een erebaan, die hem jarenlang meer kostte dan opleverde. Na twintig jaar kwam een standplaats vrij in een grote stad, maar hij verkoos te blijven waar hij zat, bij de mensen met wie hij lief en leed deelde. Zijn woonhuis stond 5 km van het Eemnesser gemeentehuis af, op de hoek van de Nassaulaan en de Prins Hendriklaan in Baarn. Hij liep 's morgens naar Eemnes de fiets aan de hand, om zich eenmaal ter plekke snel te kunnen verplaatsen. 's Avonds liep hij dan weer terug, want hij hield erg van wandelen en zo zag en sprak hij onderweg nog menigeen. Van oorsprong een Amsterdamse jongen, vergroeide hij geleidelijk aan geheel met deze gemeente.

BIJSTAND

De meesten kende hij bij de voornaam en hij wist vaak hun kindertal en noden. Want het dorp was arm. Het boerenbedrijf was nog geheel handwerk en aan acht

Foto ter gelegenheid van het 25-jarig ambtsjubileum van burgemeester Rutgers van Rozenburg genomen op 19 mei 1932.

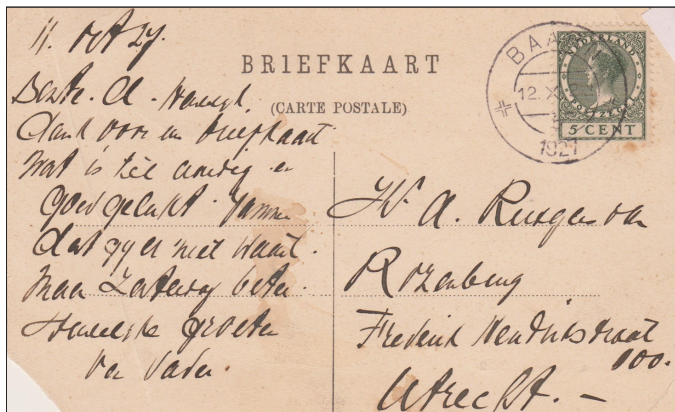
Zittend: 1. Bertus Groen (1890-1980); 2. Jhr. Louis (Loek) Rutgers van Rozenburg (1907-1995), zoon van de burgemeester; 3. Jkvr. Ada Mathilda Rutgers van Rozenburg (1909-2001), dochter van de burgemeester; 4. Henriëtte Elisabeth Barones van Hardenbroek van Lockhorst (1881-1977), echtgenote van de burgemeester; 5. Jhr. Louis Rutgers van Rozenburg (1877-1966), van 1907 tot 1936 burgemeester van Eemnes; 6. Jhr. Alfred Eric Rutgers van Rozenburg (1912-2010), zoon van de burgemeester; 7. Teus Stoutenburg (1876-1969), wethouder van Eemnes;
Staan, vooraan: 8. Cees van Duijne (1870-1950), gemeenteveldwachter van Eemnes; 9. Jeanne Elianne Huijdecoper (1900-1989), gehuwd met Jhr. Herman Hendrik Röell; 10. Jhr. Herman Hendrik Röell (1899-1951), burgemeester van Breukelen, neef van de burgemeester (zijn moeder was Maria Henriëtte Rutgers van Rozenburg, getrouwd met Jhr. Cornelis Röell, eerder burgemeester van Eemnes); 11. onbekend; 12. Anna Clara Electa Walburga Barones van Harinxma thoe Slooten (1900-1976), gehuwd met Willem, Baron Röell; 13. Harmen Pas (1872-1936); 14. Willem, Baron Röell (1897-1971), neef van de burgemeester, zoon van Cornelis Röell en Maria Henriëtte Rutgers van Rozenburg; 15. Mijndert Seldenrijk (1877-1973); 16. Jan Hagen (1881-1950); 17. Daniël van Hoepen (1894-1984), gemeentesecretaris; 18. Hendrik Brouwer (1890-1978); 19. Willem van den Brink (1874-1955); 20. Aart de Bruijn (1879-1945); 21. Jhr. Jan Willem Rutgers van Rozenburg (1874-1956), broer van de burgemeester, burgemeester van Baarn (1916-1923); 22. onbekend; 23. Jo van Duijne (1905-??), dochter van de gemeenteveldwachter; 24. Magdalena van Duijne-Erasmus (1880-1976), vrouw van de gemeenteveldwachter; 25. onbekend; 26. Kees de Groot, Rijksveldwachter in Eemnes
Staan, achteraan: 27. onbekend; 28. Frans van Duijne (1903-1986), gemeente-ambtenaar, zoon van de gemeenteveldwachter; 29. Jan Dop (1881-1954); 30. verm. Wijcherts, volontair ter secretarie; 31. Hendrik Eggenkamp (1874-1952), gemeente-opzichter; 32. Kaeso Fabius (1908-1986), burgemeester van Oostkapelle (1936-1945), Wisch (1947-1952) en De Bilt (1952-1971).

koeien en een tuintje had je je handen vol. Hij had de kleine haven al eens op eigen kosten laten uitdiepen. Voor het vissen op paling in de vaarten had je een vergunning nodig, maar velen stroopten illegaal voor eigen gebruik een maaltje bij elkaar. Zo ook Peter G. [bedoeld is Peter Gieskens / red.], die gesnapt werd en gesommeerd werd de volgende dag bij de burgemeester op het gemeentehuis te komen. Hij kreeg te horen dat hij een rijksdaalder moest meenemen, de gebruikelijke boete voor kleine vergrijpen, maar voor Peter het loon van een dag hard werken als knecht op een tuinderij. Op het gemeentehuis werd hem gezegd de jas in de gang op te hangen, alvorens bij de burgemeester binnen te gaan.

Daar kreeg hij te horen dat zijn visescapades niet door de beugel konden. Hij moest beloven het niet weer te doen en tenslotte moest hij de rijksdaalder aan de erbij aanwezige veldwachter afdragen. Terwijl deze verdween, had de burgemees-

Versie: def
Datum: 24 mei-2016

Burgemeester Rutgers van Rozenburg ging deze weg naar het gemeentehuis, waar hij café "het Zwaantje" (links) passeerde. Deze Ansichtkaart verstuurde hij in 1927 aan dochter Ada (coll. HKE, verzameling Rutgers van Rozenburg).

ter nog een paar slotopmerkingen, waarna de arme man weer kon vertrekken. Maar toen hij thuis zijn jas over de stoel gooide, rolde er – hoe kon dat nu – de rijksdaalder uit.

Toen na een paar dagen de toedracht de man duidelijk was geworden, bedacht hij een passend antwoord. Op een zomeravond werd er bij de burgemeester op de achterdeur geklopt en daar stond de vergunningloze visser met de dikste paling, die hij de laatste weken had gevangen. Dit geschenk kon de bur-

gervader, die dol op paling was, natuurlijk niet weigeren en hij werd nog levend en wel in een emmer gedaan om de volgende dag gestroopt te worden. Maar 's nachts klonk er geratel in de bijkeuken. Hadden ze de achterdeur wel dicht gedaan? De burgemeester, gewapend met een stevige koperen kandelaar sloop de trap af. In de bijkeuken wachtte hem een omgevallen emmer en kroop een polsdikke paling op hem af. Een flinke klap met een blok hout voor de open haard beëindigde dit avontuur.

Gerrit van K. was petroleumventer. Zijn kar werd getrokken door een klein paardje. Op een dag zag de burgemeester hem zelf de kar moeizaam langs de huizen voortduwen. Desgevraagd bleek het paardje te zijn overleden en geld voor een nieuw dier had Gerrit niet. 'Hoeveel dan wel?', vroeg de burgemeester. "De helft", zei Gerrit. 'Dan schiet ik je de andere helft voor', zei de burgervader, wel wetend dat hij het geld waarschijnlijk niet gauw terug zou zien. Dol dankbaar vond Gerrit een nieuw trekpaardje en als hij zijn weldoener tegenkwam, sloeg hij het beest met de vlakke hand stevig op het achterwerk met de uitroep: 'die bil is van jou, burgemeester, maar de andere is van mij'.

GEKWETSTE KONINGSGEZINDHEID

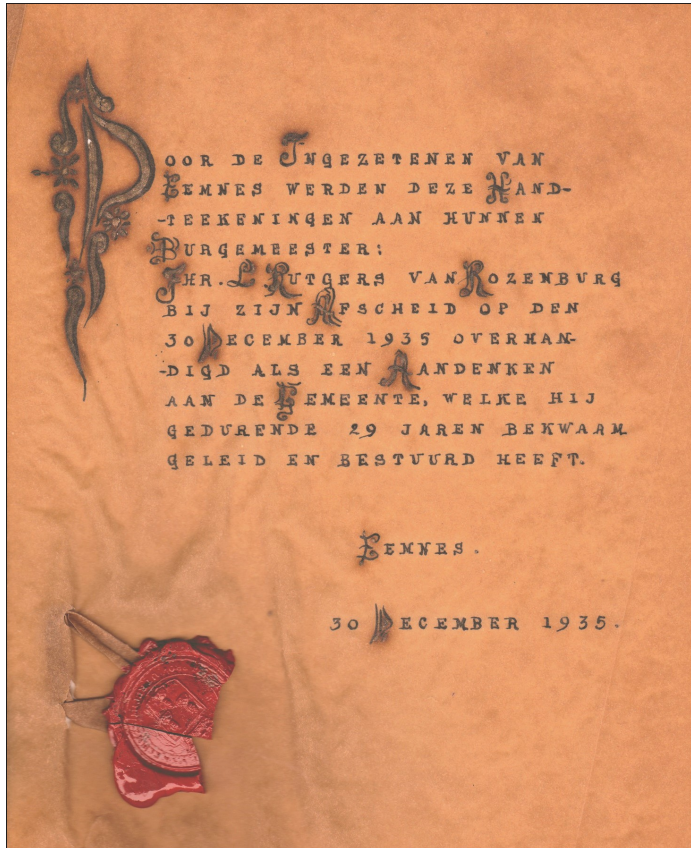
De familie van burgemeester Rutgers van Rozenburg was zeer koningsgezind en toen dan ook eens een uitnodiging kwam van het Hof om met een aantal andere burgemeesters uit de provincie, ter gelegenheid van Nieuwjaar, Hare Majesteit koningin Wilhelmina op paleis Soestdijk de hand te schudden, ging Louis daar dan ook enthousiast op in.

Eén van de andere genodigden was zijn broer Jan Willem, zijn collega die van 1916 tot 1923 burgemeester van Baarn was. In afwachting van het langslopen van de koningin hadden de broers zich links en rechts van alle anderen opgesteld, alwaar een ceremoniemeester hen zou voorstellen.

De koningin begon bij de broer en hoorde de ceremoniemeester zeggen: 'Majesteit, dit is burgemeester Rutgers van Rozenburg uit Baarn'. Vervolgens kregen de anderen een hand tot ze bij 'onze' burgemeester aangekomen waren. 'Majesteit, dit is burgemeester Rutgers van Rozenburg uit ...'. 'Ja, ja,' onderbrak de koningin hem, 'die heb ik al begroet'. Ze stak de hand niet uit, draaide zich om en liep terug naar de paleisdeur. Aangezien deze koningin nooit tegengesproken wenste te worden, durfde de ceremoniemeester dat in dit geval ook niet te doen en liep hij gedwee achter haar aan naar binnen.

Voor onze burgemeester een grote teleurstelling. Tevens voor alle betrokkenen onbegrijpelijk, omdat toch niet in te denken was dat de eerste broer na de begroeting snel omgelopen zou zijn om nog eens aan de andere kant te staan. Daar is binnenskamers nog lang over nagepraat.

Perkamenten dekblad voor de vele handtekeningen van Eemnessers ter gelegenheid van het afscheid van burgemeester Rutgers van Rozenburg, gedateerd 30 december 1935, die aangeboden werden in een versierde leren omslag (coll. HKE, verz. Rutgers van Rozenburg)

BURGEMEESTER IN RUSTE

Ook voor hem brak op een gegeven moment de tijd aan om met pensioen te gaan. Maar wanneer hij, zelfs na twintig jaar, nog eens door 'zijn dorp Eemnes' fietste, waar hij inmiddels al twee opvolgers had gehad, werd hij al snel herkend en riepen de mensen naar elkaar: 'Daar heb je de burgemeester!!'

Toen hij tachtig jaar werd en aan huis een receptie hield, kwam een jonge boer uit zijn vroegere gemeente hem hartelijk felici-

teren en eindigde met de woorden: 'Burgemeester, wanneer U negentig wordt, hoop ik u weer geluk te mogen wensen!' Waarop Rutgers van Rozenburg zei: 'Jonge vriend, wanneer je gezond leeft en op tijd naar bed gaat, moet je dat kunnen halen!' Die tweede gelukwens heeft helaas niet meer plaats gevonden. Tot op het laatst bij zijn volle verstand en vol humor, overleed de burgemeester in 1966 rustig en tevreden, 89 jaar oud.

Burgemeester Rutgers van Rozenburg HELD VAN DE ZUIDERZEEVLOED 1916 IN EEMNES

HARM BOERMA

In zijn vergadering van 20 maart 1916 besteedt de gemeenteraad van Eemnes nog eenmaal aandacht aan de watersnood door burgemeester jhr. L. Rutgers van Rozenburg 'hulde te brengen voor diens beleidvol optreden' in januari. J. (Jan) van 't Klooster (1855-1922), de oudste wethouder, vatte het in één zin samen: 'Dat de ramp niet verder is uitgebreid, is voor een groot deel te danken aan het beleid van de burgemeester.'

Rutgers van Rozenburg werd voor zijn optreden bij de hulpverlening bij Koninklijk Besluit van 22 januari 1917 onderscheiden met de Watersnoodmedaille, voluit het 'Onderscheidingsteken ter erkenning van uitstekende daden bij watersnood verricht'. De medaille dient, zo stelt het besluit, als beloning van ijver, moed, beleid en zelfopoffering, betoond bij gelegenheid van watersnood.

Het stroomgat aan het eind van de Meentweg, waarin aangevoerde balken als luciferhoutjes braken.

Één van de twee auto's (L-1057 en L-1079), die burgemeester Rutgers van Rozenburg sinds 1911 bezat, met hemzelf achter het stuur voor het huis te Baarn. Mogelijk is deze auto gebruikt voor het vervoer van balken. NB: de kentekens waren persoonlijk (coll. Rutgers van Rozenburg).

Van de ijver, moed, beleid en zelfopoffering door de burgemeester betoond, vinden we niet alleen sporen in de kranten uit die tijd:¹

‘De burgemeester was van den vroegen morgen tot den laten avond in de weer om met raad en daad behulpzaam te zijn.’ (*De Gooi- en Eemlander*, 15 januari 1916)

‘De burgemeester der gemeente verleende persoonlijk hulp en maakte zich in de voor de ingezetenen zoo angstige dagen, zeer verdienstelijk.’ (*De Tijd*, 17 januari 1916)

‘t Is hier de plaats om woorden van hulde en dank te brengen aan jhr. L. Rutgers van Rozenburg, burgemeester dezer gemeente en voorzitter van 't waterschap Eemnes. Zoodra hij in den bangen nacht van Donderdag op Vrijdag² te Baarn verwittigd werd van de omstandigheden, waarin z'n gemeente verkeerde, gunde hij zich den tijd niet tot behoorlijke kleeding, maar snelde in zijn auto naar de bedreigde punten en door raad en daad moedigde hij de menschen aan om 't gevaar zooveel mogelijk te keeren. Midden in den nacht spoedde hij zich naar 't kamp te

De watersnoodmedaille (coll. Rutgers van Rozenburg). Links beeltenis met randschrift 'WILLEM III KONING DER NED.G.H.V.L.' (= Nederland en Groot-Hertog van Luxemburg); rechts randschrift 'WATERSNOOD VAN 1916', gegraveerd 'DE KONINGIN AAN JHR. L. RUTGERS VAN ROZENBURG'.

Laren om de hulp van de militairen in te roepen en zijn roepstem was niet te ver-geefs. De krachtige medewerking der soldaten heeft veel onheil voorkomen. On-vermoeid bleef de burgemeester nacht en dag werkzaam. Een enkelen keer was hij verplicht, door koude en vermoeienis uitgeput, zijn toevlucht te nemen bij een der bewoners om zich eenigszins te verwarmen en een kop koffie te gebruiken. Een goede maatregel was het van hem om zondagavond de herbergen om 7 uur te doen sluiten.' (*De Gooi- en Eemlander*, 19 januari 1916)

Ook ooggetuigen van de ramp spreken na bijna zeventig jaar nog met ontzag over hun burgemeester, wanneer zij door Henk van Hees worden geïnterviewd:³

'De Burgemeester was in drie nachten niet op bed geweest.' (Cornelia van Ijken in een brief aan haar broer en zus d.d. 19 januari 1916)

'Onderweg kwamen wij de burgemeester Rutgers van Rozenburg tegen, zijn auto afgeladen met bielsen om de gaten te dichten.' (Mart van der Poel-Voskuilen in een brief aan Historische Kring Eemnes, jaren '80)